

אַחֵינוּ הַקָּטָן

מילים ולחן : נעמי שמר
ביצוע : דודו זכאי

מתי עֵנֵב יִבְשִׁיל
בְּכֶרֶם הַרְחֹק?
מתי נִדְהָר בְּשָׂבִיל
וְנִתְגַלְגַּל מִצְחֹק?

בְּקִיץ, בְּקִיץ, אַחֵינוּ הַקָּטָן,
בְּקִיץ, בְּקִיץ כַּמוֹכֵן!

מתי אֵל חוֹף תִּזְם
נִרְדָּה יְחַפִּים
וְנֶאֱסָפָה שָׁם
אֲלֵפִים צְדָפִים?

בְּקִיץ, בְּקִיץ, ...

מתי מְלֵא הַסֵּל
נִקְטָפָה תְּאֵנִים?
מתי נְעִיף אֵל-עַל
הַמּוֹן עֲפִיפּוֹנִים?

בְּקִיץ, בְּקִיץ, ...

עַל כֵּן עָמְנוּ כָּאֵן
בְּצֵל עֵצֵי תְּמָר
אַחֵינוּ הַקָּטָן
צוֹחֵק צוֹחֵק וְשָׂר

בְּקִיץ, בְּקִיץ, ...

מעיין שפיצר | גן סביון, צורן

אָחִינוּ הַקָּטָן

מילים ולחן: נעמי שמר

מ - חוֹק - רַךְ - הָ - רָם - קָ - בְּ - שִׁיל - קָ - יְ - נָב - עַ - תִּי - מְ -

בְּ - חוֹק - אֶ - מְ - גָל - גָּל - נָתַ - וְ - בִּיל - שָׁ - הָר - נָךְ - תִּי -

בְּ - טוֹן - קָ - הָ - נוּ - הִי - אֶ - יְזָ - קָ - יְזָ - קָ -

קָן - מוּ - מוּ - יְזָ - קָ - יְזָ - קָ -

מהלך הפעילות

1. **נקרא** בפני הילדים את השיר, לאט ובהגייה ברורה, ו**נתייחס** לפעילויות המיוחדות האופייניות לעונת הקיץ.
2. **נקרא** בתורנו את ה"בית", והילדים בתורם ישיבו בפזמון.
3. **נלמד** את הילדים לשיר את הפזמון בלבד.
4. **נשיר** את ה"בתים", והילדים יענו בשירת הפזמון.
5. **נמציא** ריקוד זוגות לפזמון החוזר.
6. **נתחלק** לזוגות. כל זוג יסתובב בתנועה מעגלית לפי השיר (נשים לב, שיש להחליף כיוון בסוף משפט מוזיקלי). בפזמון **נבצע** את הריקוד שהמצאנו תוך כדי שירה.

פעילויות נוספות

1. **נכין** תמונות המתארות את המראות והפעולות שמזכרים בשיר.
2. **נציין** את המראות והפעולות בכרטיסיות נפרדות. לצד המילים נתלה את הציורים שהכנו.
3. **נצמיד** לכל מילה (כרטיס) מילה נחרזת.
4. **נסדר** את הכרטיסים על-פי סדר הופעתם בשיר.
5. **נשיר** את כל בתי השיר בעזרת הכרטיסיות שסידרנו.

על נעמי שמר ראו בשיר "נצא השדה" (עמ' 62).

על השיר

השיר בן ארבעה בתים ופזמון חוזר, ומשופע במראות קיץ. מילותיו הן דו-שיח בין ילד צעיר ותמים, השואל, לבין אחיו המבוגר ממנו, המנסה והיודע להשיב. השאלות מעניקות ידע נרחב על מאפייני הקיץ המענגים: ענבים מבשילים בכרם, ילדים יחפים אוספים צדפים על החוף, קטיף תאנים והפרחת עפיפונים. כל השאלות מתחילות במילה "מתי?", שהיא אנאפורה ספרותית (אמצעי ספרותי, המבליט ומדגיש במקרה זה את הסקרנות של הילד). כל התשובות הן היגד החוזר ונשנה, כפזמון בין בתים. כמו ברבים משיריה של נעמי שמר, יש בשיר זה שימוש במקורות: מקור הכינוי "אחינו הקטן" הוא בתנ"ך בספר בראשית, פרק מ"ד, פסוק 26. יהודה, אחד משנים-עשר בניו של יעקב אבינו, מסרב לתת בידי אחיו יוסף, שנמכר לשיירת סוחרים והיה ברבות הימים למלך מצרים, את אחיהם הצעיר בנימין, המכונה על ידו פעמיים "אחינו הקטן". כינוי זה נועד לרכך את ליבו של יוסף ולעורר בו געגועים למשפחתו ומחילה לאָחיו.

בבית האחרון מתגלה לנו, שהדו-שיח השירי מתנהל בצל עצי תמר, על גדות הכינרת, בסמוך למושבה כינרת, מקום הולדתה של המשוררת, שאותו אהבה מאוד ואליו ביקשה לשוב למנוחתה האחרונה.

החריזה בשיר עשויה בתבנית א', ב', א', ב'. יש לציין, שהחריזה קיימת לא רק בסופי השאלות, אלא גם בין מילות האמצע של משפטים אלו. בלשון השיר יש תערובת שובבה של היגדים במשלבי לשון מנוגדים - עכשוויים ועתיקים: "נתגלגל מצחוק" ו"המון עפיפונים" לצד צורה קדומה - "נאסופה" ו"נקטופה". בבית האחרון של השיר נעלמת תבנית הדו-שיח, המאופיינת בשאלה "מתי...?", ואנו מוצאים תיאור מפורט יותר של "אחינו הקטן", שאליו התוודענו בפזמון.

על הלחן

הלחן, בעל הגוון הישראלי המובהק (מודוס מיקסולידי), עוקב אחר השאלות והתשובות בשיר במשפטים פתוחים וסגורים, בהתאמה. בולט בו המקצב שנמצא בשירים ישראליים רבים שחוברו בשנות ה-30 עד ה-60 של המאה העשרים, כגון "קול דודי", "שה וגדי" ו"אל המעיין".

מעין שפיצר | גן סביון, צורן

